

شعرِ فضا

تادائو آندو

ترجمه و تألیف: حمدرضا شیرازی

شعرِ فضا

سرشناسه	:	شیرازی، محمدرضا، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	:	شعر فضا/ ترجمه و تالیف محمدرضا شیرازی.
مشخصات نشر	:	تهران: کتاب فکر نو، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	:	۲۲۴ ص: مصور: ۲۱×۲۱ س.م.
شابک	:	۹۷۸۶۰۰۶۹۸۵۱۵۲
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	آندو، تادائو، ۱۹۴۱ - م. -- نقد و تفسیر
موضوع	:	معماری جدید-- قرن ۲۰م. -- مقاله‌ها و خطابه‌ها
موضوع	:	معماری -- ژاپن-- قرن ۲۰م.
رده بندی کنگره	:	NA۱۵۵۹ / ۸۱۴ ۱۳۹۵
رده بندی دیویی	:	۷۲۰/۹۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۲۰۹۳۸۹

- ترجمه و تألیف: دکتر محمدرضا شیرازی
- مدیر تولید: مهندس آرش حیدریان
- تنظیم و صفحه آرایی: نشر کتاب فکر نو
- لیتوگرافی: ولیعصر
- نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۵
- شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه
- قیمت: ۲۰۰۰۰۰ ریال

- این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مولفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگراف، تهیه فایل‌های PDF، لوح فشرده، باز نویسی در وبلاگها یا سایتها یا مجله یا کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی میشود.

فروشگاه و مرکز پخش کتاب: فروشگاه فکر نو

تهران، خیابان انقلاب، روبروی دانشگاه تهران، نبش خیابان دانشگاه، پلاک ۱۷۶

تلفن: ۶۶۴۱۶۱۰۰

سایر مراکز پخش:

آزادپیما (۶۶۹۶۱۲۵۹) / دانشیران (۶۶۴۰۰۱۴۴)

سیمای دانش (۶۶۴۶۴۷۷۹) / علوم پویا (۶۶۹۶۰۷۷۳)

فهرست

- نور/ تادائو آندو..... ۱۵۳
 خلق «چشم انداز» در گفت و گو با هندسه/ تادائو آندو..... ۱۵۹
 روزنه‌هایی که در نور، گرد می آیند/ تادائو آندو..... ۱۶۷
 تفکر آتی در باب فضاها ی زیرزمینی/ تادائو آندو..... ۱۷۵
 اکتشاف سایت/ تادائو آندو..... ۱۷۹

مقاله‌های انتقادی ۱۸۹

- آزادی و تعیین در آفرینش فضا/ پل آندرو..... ۱۹۱
 معماری و شعر/ رنزو پیانو..... ۱۹۵
 خطوط خالص/ دارل وین فیلدز..... ۱۹۹
 Indecencies: in the Drawing Lines of Tadao Ando
 پیتر آیزمن..... ۲۰۳
 عریان نمایی تاریخ/ فرانسوا شلن..... ۲۱۱
 در جست وجوی تهی/ فیلیپ درو..... ۲۲۱

- بشگفتار: چرا باید آندو را خواند؟..... ۵
 آندو «فضا» را چگونه می نویسد؟/ محمد عاشیرازی..... ۹
 باید گر، آندو و مفهوم فضا/ محمدرضا شیرازی..... ۱۹
 طرح مایه تاطرح/ محمدرضا شیرازی..... ۴۵
 صاحب به تادائو آندو/ هیروشی مارویاما..... ۵۷

مقاله‌ها ۸۳

- خنه در محیط/ تادائو آندو..... ۸۵
 روابط تازه میان فضا و فرد/ تادائو آندو..... ۹۱
 دیوار به مثابه ترسیم کننده قلمرو/ تادائو آندو..... ۹۵
 درون و برون/ تادائو آندو..... ۹۹
 مواجهه با بحران در معماری/ تادائو آندو..... ۱۰۵
 استقلال دوسویه، هم نفوذی دوسویه/ تادائو آندو..... ۱۰۹
 شینتای (SHINTAI) و فضا/ تادائو آندو..... ۱۱۵
 مصالح، هندسه و طبیعت/ تادائو آندو..... ۱۱۹
 ترکیب فضایی و طبیعت/ تادائو آندو..... ۱۲۳
 درباره معماری/ تادائو آندو..... ۱۲۵
 به سوی افق های نو در معماری/ تادائو آندو..... ۱۴۱
 قدرت ایده‌های واقعیت نیافته/ تادائو آندو..... ۱۴۹

پیشگفتار

چرا آندو را باب «خواند»؟

ما اغلب کارهای آندو را در مجلات مختلف معماری دیده‌ایم و در افسوس آن کارها، بارها گرفتار آمده‌ایم. بعضی از کارهای او بی‌شک ویژه و برجسته‌اند و ما آن‌ها را به خاطر سپرده‌ایم. به تفاوت نگاه او به معماری فضا و عناصر آن باور داریم و جرأت و توانایی او را تحسین می‌کنیم؛ اما با خواندن دست‌نوشته‌هایش پی می‌بریم که او هم‌چنین خوب می‌نویسد و با دقت و وسواسی عجیب به تبیین اندیشه‌های خود می‌پردازد.

اگر معماری را چونان یک «متن» که دارای کلامی ویژه است ببینیم، آنگاه می‌توان گفت که معمار پیش از آن‌که متن خود را با عناصر معماری بسازد، آن را در کلمه می‌نویسد و می‌اندیشد.^۱ اینجاست که متن‌های نوشته‌شده معماران، حامل دغدغه‌ها و تفکرات آن‌هاست؛ و از این‌روست که با «خواندن» نوشته‌هایشان به این نکته پی می‌بریم که آن‌ها معماری را چگونه «می‌نویسند»؛ اما چرا باید آندو را «خواند»؟ خواندن آندو چه ضرورتی برای ما دارد؟

آندو را باید خواند، چراکه خواندن او به کار ما می‌آید. او در جای‌جای نوشته‌هایش، چونان فیلسوفی بزرگ می‌اندیشد. رویکرد او به مکان و فضای معماری، آنجا که «مکان» را شالوده فضا می‌شمارد و برای ساختن فضا درصدد

۱. مراجعه شود به مقاله نگارنده تحت عنوان «آندو فضا را چگونه می‌نویسد؟» در همین کتاب.

مهیا نمودن «مکان» است، بسیار به اندیشه‌های هایدگر در مورد فضا و مکان نزدیک می‌شود؛ و این نکته در مقالات و نوشته‌های او قابل مشاهده است. او از یک سو بر مدرنیسم می‌تازد و چهره غیرانسانی آن را رد می‌کند و از دیر سو پسامدرنیسم را دارای رویکردی صوری و در حد به کار بردن تزئینات نوستالژیک (فراق‌زده) می‌بیند. راه چاره برای او احیای فرم‌های مدرنیستی و دمیدن روحی تازه در آن‌ها است. برای آندو مدرنیسم یک پروژه ناتمام است. باید آن را ترمیم کرد و نقاط قوت آن را برجسته نمود. این نکته او را به اندیشه‌های هابرماس فیلسوف آلمانی نزدیک می‌سازد.

خواندن آندو همچنین به کار سنت‌گرایان ما می‌آید. آندو شدیداً ژاپنی است. او در مقابل جهانی‌گری و استانداردسازی می‌ایستد و بر تفاوت‌ها و تمایزها تأکید دارد. او اساساً کالبد و روان انسان‌ها را متفاوت می‌داند و بر تجربه فضایی متفاوت آن‌ها صحه می‌گذارد. آندو از معماری گذشته خود بسیار می‌آرزید. او هیچ‌وقت واله و شیدای آن نمی‌شود و در آن سطح نمی‌ماند. او در تلاش است تا روح آن معماری را جسته و در کالبدی جدید بدمد. آنجاست که نگاهش به سنت، تسلیم و شیفتگی صرف نیست، بلکه تحسین، انتقاد و کاربرد آن در متنی جدید است. این امر قدرت و توانایی آندو را نشان می‌دهد. او اگرچه از نظر رایانه و حوزه طراحی و خلق فضا بیمناک است، اما اقرار می‌کند که چاره‌ای جز پذیرش قابلیت‌های رایانه نیست و باید آن را به خدمت گرفت ولی بنده و گرفتار آن نباشد.

اگر نیچه و دیلتای فیلسوفان زندگی‌اند، بی‌شک آندو معمار زندگی است. او به دنبال «فضای زندگی» است. فضایی که در آن زندگی روزانه جاری باشد و بتوان روابط میان انسان و چیزها را بازسازی کرد. این فضا، یک فضای بنیادین است. فضایی که صرفاً عملکردی نیست، بلکه بیشتر حامل معناست و به رویه‌های ژرف وجود می‌پردازد. این فضا، نماد زندگی روزانه است.

آندو در نوشته‌هایش به عناصر معماری - مثل دیوار، ستون، پله و پنجره - و مفاهیم معمارانه‌ای چون نور، هندسه و چشم‌انداز می‌اندیشد و درک و دریافت خود از آن‌ها را بیان می‌دارد. او به ما می‌آموزد که چگونه ببینیم، روح چیزها را دریافت کنیم و آن‌ها را در کارهایمان بنهیم. در حین خواندن نوشته‌ها و گفته‌هایش، به‌وضوح می‌بینیم که او تاریخ هنر و معماری را خوب می‌شناسد و از هنرمندان، سبک‌ها و نگرش‌ها بسیار سخن می‌گوید. این شناخت، بی‌شک گستره دیدار را فراخ‌تر می‌سازد و به نگاهش جامعیت و فراگیری می‌بخشد. او نه تنها از ژانر، بلکه از غرب نیز بسیار آموخته و فضاهای آن را در سفری طولانی تجربه کرده است.

این همه ما را به «خواندن» او فرا می‌خواند. آندو را باید «خواند» و این کتاب، قصد آن دارد تا امکان چنین خوانشی را فراهم آورد. در نوشته حاضر مقالات متعددی از آندو گلچین شده که سویه‌های اصلی اندیشه‌اش را در برمی‌گیرد. در آخر نیز چند مقاله انتقادی از معماران بزرگ چون ریزو پیانو، پیتر ایزنمن، پل آندرو و دیگران آمده است که نشان می‌دهد آن‌ها درباره آندو چگونه می‌نویسند. در این ویرایش جدید من چند مقاله از خبیه‌ها و برخی پیش‌تر در مجله‌های داخلی چاپ‌شده بود، افزوده‌ام. دو مقاله متأخر از آندو نیز ترجمه و به کتاب افزوده شده است. در این میان سعی شده تا با افزودن تصاویری متناسب با متن کتاب، فهم مطالب را آسان‌تر نمود. همه زیرنویس‌ها و توضیحات از مترجم است.

در آخر از آقای آرش حیدریان مدیر محترم نشر کتاب فکر نو که مرا به چاپ ویرایش جدید ترغیب کرد و در تدارک آن زحمات فراوانی کشید، سپاسگزارم.

محمدرضا شیرازی

۱۳ اسفند ۹۴، آکسفورد